

A rendőri munka újjászervezése a mai Pest vármegye területén 1945-ben

The Reorganisation of Police Work In the Territory of the Present Pest County in 1945

ÖVEGES Kristóf¹

Cél: A mai Pest vármegye területén 1945-ben újjászervezett rendőrségi szervezet-rendszer bemutatása, a korabeli jogi normák, valamint a társadalmi és politikai tényezők tükrében.

Módszertan: Jogi normák és szakirodalmi adatok történeti szemléletű feldolgozása, elemzése.

Megállapítások: A második világháború utolsó hónapjaiban a Horthy-rendszer államgéppezete, államigazgatási rendje felbomlott, ami magával hozta a korábbi rendészeti igazgatási modell megszűnését is. 1945-ben felszámolták a csendőrséget, létrehozták a népi demokratikus rendőrséget, és nagy változások következtek be a rendészetet szabályozó jogi környezet tekintetében is. Ez természetesen nagy hatással volt a mai Pest vármegye területén élő állampolgárokra és a rendőrség nagyrészt újoncokból szerveződő állományára is.

Több mint 20 éve Pest megyében dolgozó rendőrtisztként és rendészettörténeti kutatóként ebben az írásban szeretném bemutatni a főkapitányság elődszerveinél végzett rendőri munkát és a háború utáni közbiztonsági viszonyokat.

Érték: A második világháború pusztításai után a közbiztonság és a belső rend helyreállításának feladata egységes és hatékony rendőri szervezetet kívánt. Ennek alapköveit rakták le 1945-ben.

Kulcsszavak: rendészettudomány, rendészettörténet, rendőrség, biztonság

Aim: To present the police organisation system reorganised in 1945 in the territory of the present Pest County, considering the legal norms of that period and the social and political factors.

¹ R. ezredes, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és Történeti Tanszék, e-mail: oveges.kristof@uni-nke.hu

Methodology: Processing and analysing of legal norms and literature data from a historical perspective.

Findings: In the last few months of the Second World War, the state apparatus and the state administration of the Horthy regime disintegrated, which brought with it the disappearance of the previous model of police administration. In 1945, the gendarmerie was abolished, the democratic police force was established and major changes took place in the legal environment governing the police. This, of course, had a great impact on the citizens living in the territory of the present Pest county and on the police force, which was organised mainly from recruits.

As a police officer working in Pest County for more than 20 years and as a researcher of police history, I would like to describe in this article the police work in the former headquarters of Pest County and the post-war public security conditions.

Value: After the devastation of the Second World War, the task of restoring public security and internal order required a coherent and effective police organisation. The foundations for this were laid in 1945.

Keywords: police science, police history, police, security

A rendőrség újjászervezésének előzményei

A Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság – mint területi rendőri szerv – a vármegye földrajzi elhelyezkedése, népessége, infrastruktúrája és bűnügyi helyzete miatt a mai napig is meghatározó szervezete a rendőrségnek. A főkapitányság jelenlegi illetékességi területe és elnevezése 1950-től datálódik. Jogelőd szerve az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányság volt, amely 1945–1950 között működött önálló megyei rendőr-főkapitánysággént. A működési terület nem teljesen egyezett meg a mai illetékességi területtel, mivel a Nagy-Budapestet és a 19 megyét kialakító területrendezés csak 1950-től lépett életbe.

A még 1945-ben is létező Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye az 1876-os megyerendezés során alakult ki, amikor Pest-Pilis-Solt vármegyével egyesítették az addig a Jászkun kerülethez tartozó Kiskunságot a Csongrád vármegyéhez csatolt Kiskundorozsma kivételével. A vármegye ebben a formában 74 éven keresztül képezte alkotóelemét hazánk közigazgatási térképének.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1950-ben az utolsó megyéket érintő átfogó közigazgatási rendezés során szűnt meg, amikor – sok évtizedes szakmai és politikai vita végére pontot téve – területét két részre választották. A megye északi részéből megalakították a mai Pest megyét, déli részéből pedig – Bács-Bodrog vármegye Magyarországon maradt részével egyesítve – létrehozták Bács-Kiskun megyét. A szétválás után Pest megye 11 járásból (Aszód, Buda, Cegléd, Dabas, Gödöllő, Monor, Nagykáta, Ráckeve, Szentendre, Szob és Vác) és négy városból (Cegléd, Nagykőrös, Szentendre és Vác) állva kezdte meg önálló közigazgatási egységként való működését (DOBOS 1970).

A korszakról rendelkezésre álló források döntő részben a szocializmus időszakában íródtak, ezért azokban a felszabadulás kifejezés gyakran előfordul. Tekintettel arra, hogy a szovjet csapatok érkezése egyaránt jelenthetett felszabadulást és megszállást is, az eredeti anyagok idézésekor a szóhasználat megváltoztatása nem feltétlenül indokolt.

Az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányság megalakulásának közvetlen előzménye a második világháború magyarországi szakaszának utolsó epizódjaihoz kapcsolódik.

A 2. Ukrán Front bal szárnya 1944. november 2-án érte el az első Pest megyei helységeket. A szovjet csapatok először Jászkarajenő, Nagykőrös, Tatárszentgyörgy településeket, majd Alsónémedit foglalták el. Ezzel párhuzamosan a 3. Ukrán Front erői Székesfehérvár felől kezdték meg az előrenyomulást, amelynek eredményeképp 1944. december 22-én elérték Érd vonalát. 1944. december 29-én, a magyarországi hadműveletek 97. napján Leányfalu, Tahitótfalu, Dunabogdány, Visegrád és Pilisszentlászló felszabadításával befejeződött Pest megye megtisztítása a fasiszta katonai erőktől (SZILÁGYI 1970).

A háború következtében a megye romokban állt, kifosztva, nyersanyag és élelmiszer nélkül. A karhatalmi szervek megsemmisültek, maradványaik szétszóródtak, ennek következtében a közbiztonság jelentősen meglazult. A békés termelő munka beindítása és az újjáépítés érdekében hozzá kellett fogni a közbiztonság megteremtéséhez, hogy a megye lakossága biztonságban érezze magát és nyugodt viszonyok között újra munkába állhasson (SZILÁGYI 1970).

A háború Pest megye lakosságára is szenvedést és nélkülözést zúdított – nem beszélve a jelentős gazdasági károkról. A visszavonuló német csapatok 35 községben tönkretették a vasútállomás berendezéseit, épületeit, a síneket és töltéseket, mintegy 50 vasúti hidat és 70 közút hidat, 12 templomot, 7 malmot, 8 iskolát, 15 községházát, számos egyéb középületet és több mint 2500 lakóházat robbantottak fel (DOBOS 1970).

Az új államrendőrségi szervezetrendszer kialakítása

Még alig kezdődött meg Budapest ostroma, amikor Debrecenben az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1944. december 21-én a rendőri tevékenység helyreállítása, ugyanakkor teljesen új alapokra helyezése érdekében kezdte meg a szükséges azonnali intézkedések előkészítését.

A rendőrségi témában született első átfogó jogszabály az 1945 márciusában – Debrecenben – kibocsátott 1690/1945. ME rendelet, amely a csendőrség feloszlásáról és az államrendőrség megszervezéséről szólt. A jogszabály preambuluma szerint:

„A magyar királyi csendőrség a múlt népellenes kormányait feltétlen engedelmisséggel kiszolgáltta, a magyar demokratikus mozgalmakat kíméletlen eszközökkel megsemmisíteni törekedett és a magyar parasztság és a magyar munkásság ellen megszámlálhatatlan erőszakosságot követett el, ezért a magyar nép egységes ítéletének végrehajtásaképpen, az Ideiglenes Nemzeti Kormány megállapítja a csendőrségnek, mint testületnek a felelősségét és intézményét megszünteti, szervezetét feloszlátja” (1690/1945. ME rendelet a csendőrség feloszlásáról és az államrendőrség megszervezéséről, 1. §).

A feloszlatott csendőrség helyén elsőként az új rendőri szervezetrendszer alapjait kellett lerakni. A jogszabály értelmében a belügyminiszter közvetlen felügyelete alatt létrehozták a Budapesti Főkapitányságot és a Vidéki Főkapitányságot. A Vidéki Főkapitányság alá rendelve törvényhatóságokként főkapitányságok, ezek alá rendelve kapitányságok, végül a járási kapitányságok alá rendelve rendőrbiztosságok képezték az új szervezet építőköveit. Az új jogszabály alapján minden megyei és városi főkapitányságon, városi és járási kapitányságon öt osztályból álló szervezetet kellett felállítani (bűnügyi, politikai, igazgatási rendészeti, rendőri büntetőbírói és őrszemélyzeti) [1690/1945. ME rendelet 9. § (2) bek.].

A szabályozás értelmében minden megyei törvényhatóságban a megyeszékhelyen vármegyei főkapitányságot kellett felállítani. Kivételt képezett Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, ahol két vármegyei főkapitányságot kellett létesíteni. Így az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányságot Budapest székhellyel (hatásköre kiterjedt a szentendrei és váci városi kapitányságokra, az alsódabasi, aszódi, budakörnyéki, gödöllői, gyömrői, monori, nagykatái és ráckevei járási kapitányságokra) és a Dél-Pest Vármegyei Főkapitányságot Kecskemét székhellyel (hatásköre kiterjedt a ceglédi, kalocsai, kiskunfélegyházi, kiskunhalasi és nagykőrösi városi kapitányságokra, továbbá az abonyi, dunavecsei, kiskőrösi és kunszentmiklósi járási kapitányságokra) (1690/1945. ME rendelet 8. §).

Közigazgatási szempontból Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye továbbra is egy területi egységet képezett. A rendelkezésből így egyértelműen megállapítható, hogy a jelenlegi Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság jogelőd szerve az 1945. augusztus 18-án létrehozott Észak-Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság. Az illetékességi terület ebben az időben még szűkebb földrajzi területet jelöl, mivel a ceglédi és nagykőrösi városi kapitányságokat és az abonyi járási kapitányságot a kecskeméti székhelyű Dél-Pest Vármegyei Főkapitánysághoz sorolta a fentebb említett rendelet. A rendőrkapitánysági lefedettség tehát az alábbi volt az 1945. évi felosztás szerint az újonnan felálló Észak-Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányságon:

1. Szentendrei Városi (rendőr)Kapitányság,
2. Váci Városi (rendőr)Kapitányság,
3. Alsódabasi Járási (rendőr)Kapitányság,
4. Aszódi Járási (rendőr)Kapitányság,
5. Budakörnyéki Járási (rendőr)Kapitányság,
6. Gödöllői Járási (rendőr)Kapitányság,
7. Gyömrői Járási (rendőr)Kapitányság,
8. Monori Járási (rendőr)Kapitányság,
9. Nagykatái Járási (rendőr)Kapitányság,
10. Ráckevei Járási (rendőr)Kapitányság.

A rendelet értelmében tehát kétféle – városi és járási – kapitánysági szervezet felállítása történik meg.

A horizontális vezetési struktúra ezzel összefüggésben az alábbi tagozódást mutatja:

1. belügyminiszter,
2. vidéki főkapitányság vezetője,
3. vármegyei főkapitányság vezetője,
4. városi és járási kapitányság vezetője.

A rendőri állomány feltöltése, stabilizálása

1945-ben a háború utáni rendezetlen közbiztonsági viszonyok bűnözési hullámot generáltak. Az új rendőri szervek megalakulása és működése a szovjet katonai parancsnokságok irányításával történt. A felszabadult területeken a nemzeti bizottságok mellett elsőnek a demokratikus rendőrség alakult meg. A szovjet katonai hatóságok támogatásával helyi kezdeményezésre különböző népi szervek alakultak: népőrségek, polgárőrségek, vörösőrségek, rendbiztoságok (GERGELY 1973). A nemzeti bizottságok működésük első korszakában a közbiztonság biztosítása érdekében nemcsak Budapesten, hanem majdnem mindenütt az országban, közreműködtek a rendőrség létrehozásában. A Belügyminisztérium ekkor még alig tudta hatáskörét az ország felszabadított területén érvényre juttatni. A nemzeti bizottságok gondoskodtak a rendőrség tisztikarának és személyzetének személyi feltételeiről. Ennek keretében megválasztották vagy megerősítették a rendőrség vezetőjét, és beavatkoztak a rendőrségi alkalmazottak kiválasztásába is.

Az új állománytagok részben a korábbi illegális kommunista mozgalomban részt vevő személyekből, részben munkásokból és a parasztság képviselőiből kerültek ki. Érdekes adalék, hogy hazánk első országos rendőrfőkapitánya (1977-től) Ladvánszky Károly rendőr altábornagy (1928–2014) is ebben az időben csatlakozott önként az újjáalakult rendőrséghez, és kicsit később Györök Ferenc rendőr vezérőrnagy a Rendőrtiszti Főiskola első parancsnoka is hasonlóan indította belügyi pályafutását. Ladvánszky Károly az egykori országos főkapitányokkal készített interjúkötetben így vall személyes motivációjáról: „Én azért kerültem közéjük, és maradtam ott, mert felháborított a védtelenek, a kiszolgáltatottak bántalmazása, mások javainak erőszakos elvétele és minden olyan cselekmény, ami az igazságérzetemet sértette” (TÁTRAJ 2008). A még fiatal korú önkéntes rendőrt később 18 év alatti életkora miatt eltanácsolták, de egyedi kérelmére végül mégis maradhatott a szervezetnél.

A háború végén egységes egyenruházat és fegyverzet hiányában vörös karszalaggal, madzagos puskákkal, vegyes öltözékekben, szovjet–magyar igazolvánnyal ellátva indultak az első járőrszolgálatok és nyomozóportyák. A fő cél ebben az időben a fosztogatások és az egyéb vagyon elleni bűncselekmények megakadályozása és felderítése volt.

A tapasztalatlanságból eredő fogyatékoságok, a kezdeti nehézségek ellenére 1945 nyarára a vármegye közbiztonsági állapota általában véve javuló tendenciát mutatott (DOBOS 1970).

A rendőrtoborzás megindulása az írott sajtóban is visszaköszön. A Független Kisgazda- Földmunkás- és Polgári Párt lapja a *Kis Újság* 1945. június 26-án külön felhívást közöl a lap második oldalán *Rendőrtoborzás Pest vármegyében* címmel. Az írás szerint:

„a magyar rendőrség most megszervezés alatt álló Észak Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei főkapitánysága a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült négy párt tagjai sorából az őrszemélyzet kiegészítésére rendőröket toboroz, önkéntes jelentkezés, illetőleg a pártvezetőségek jelölése alapján. A Független Kisgazda Párt pest megyei tagjainak figyelmét felhívjuk erre a toborzásra azzal, hogy rövid életrajzukkal felszerelt kérvényüket – miután előbb láttamoztatták a Független Kisgazda Párt pestmegyei szervezeténél (IV., Károlyi u. 22. II.

emelet) minél előbb nyújtsák be az Észak-Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegyei főkapitányságon, IV., Semmelweis utca 6^a (Rendőrtoborzás Pest vármegyében 1945).

A személyi állomány feltöltése és stabilizálása érdekében 1945 nyarán a helyi törvényhatósági bizottságok tagjainak bevonásával a vármegyei főkapitányság állományába 223 detektívet és 2396 rendőrt toboroztak. Fontos adminisztratív aktus volt továbbá, hogy az állomány 1945 második félévében megkapta a Belügyminisztériumtól az írásos kinevezését (SZILÁGYI 1970). A kinevezés megszüntette az ideiglenes jellegű foglalkoztatottságot, megnövelte az állomány munkakedvét és munkafegyelmét. A korábbi rendőri tapasztalattal nem rendelkező állomány tekintetében azonnal felmerült a képzés és a kiképzés igénye. Annak érdekében, hogy az állomány megfelelő szakmai felkészülés után megalapozottabban végezhesse munkáját, szakmai tanfolyamokat indítottak. A szovjet befolyás következtében az ideológiai képzés is gyorsan beépült az újonnan belépő rendőri állomány képzési rendszerébe. Ezért a kapitányságokon és rendőrőrsökön rendszeresen politikai oktatásban részesítették az állományt. Heti rendszerességgel ismertették a politikai eseményeket és a kommunista párt távolabbi célkitűzéseit.

Az ideiglenes nemzeti kormány 4350/1945. ME számú rendelete az újonnan felállított államrendőrség tagjainak illetményét és nyugellátását szabályozta. A jogszabály első szakasza főszabályként megállapítja, hogy a rendőrség tisztjeit, tisztviselőit és többi alkalmazottjait mindenkor ugyanolyan javadalmazásban kell részesíteni, mint amilyen javadalmazást élveznek a honvédség tisztjei, tisztviselői és tiszthelyettesei, és a honvédségnél meglévő fizetési osztályokba kell őket besorolni. Ugyanígy egységesítették a kinevezések, előléptetések, jutalmazások rendjét, valamint az egyenruha-ellátás kérdését is szabályozták.

További új elemeket is bevezettek. Véglegesen rendszeresítették a katonai rendfokozatokat a rendőrségen. Ezt már egyébként az 1944. június 21-én kiadott 2300/1944. ME számú rendelet is tartalmazta, de akkor még a csendőrség szervezetére is vonatkozott. Forradalminak mondható változásként 1945 szeptemberétől engedélyezték nők felvételét is a testületbe. Mindkettő változás hatása a mai napig jelen van a hivatásos állományt illetően. A rendfokozatok bevezetését az 1945. augusztus 6-án kiadott 140081/1945. VI. 1. BM számú rendelet határozta meg azzal, hogy 1945. április 1-jétől visszamenőleges hatállyal kellett alkalmazni a rendelkezéseket. A nők felvételét a 145703/1945. 12. BM számú rendelet tette lehetővé.

A megtett erőfeszítések ellenére 1945-ben az állomány soraiban még jelentős volt a fluktuáció. A megye rendőri állománya a földosztást, az államosítást, a választások rendjét, zavartalanságát, sikerét – a felmerült nehézségek ellenére – biztosította (SZILÁGYI 1970).

Bűnügyi és közbiztonsági helyzet az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányság területén 1945-ben

Országszerte hatalmas feladatokkal kellett az új rendőri szervezeteknek megbirkózniuk. A fő feladat az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányságon is az illetékességi terület közrendjének és közbiztonságának a helyreállítása volt. Haladéktalanul fel kellett venni a harcot

a helyenként fegyveresen garázdálkodó szökött bűnözőkkel és a csempészekkel. Ártalmatlanná kellett tenni és fel kellett deríteni a háborús és népellenes bűnösöket, ami alapvetően a frissen alakult politikai osztályok feladata volt. Fel kellett lépni továbbá a nyomor és az infláció vámszedőivel, a gazdasági bűnözőkkel és a feketézőkkel szemben.

A hosszú háború egymaga is elősegítette a bűncselekmények számának emelkedését. Az országon keresztülvonuló háború és a társadalom összetartó erőinek megglazulása közvetlenül a háború után olyan viszonyokat teremtettek, amelyek alkalmasak voltak a bűnözői aktivitás növekedésére. Az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányság területén is nagy számban jelentek meg a börtönökből kiszabadult bűnözők, a közterületeken pedig a szülők és rokonok nélkül maradt csellengő gyermekek kerestek élelmet és lakhatást. A háború utáni áruellátási hiány, nyomor és nélkülözés következtében addig ismeretlen méreteket öltött a főkapitányság területén is a prostitúció. A kedvezőtlen jelenség elszaporodása miatt valamennyi városi és járási kapitányságon megszervezték az erkölcsrendészeti szolgálatot.

A főkapitányság helyzetét folyamatosan nehezítette az a körülmény is, hogy a főváros közelsége miatt, akinek Budapesten égett a talpa alatt a talaj, legközelebb Pest vármegyébe menekülhetett a bűnüldöző szervek elől. A Budapestre ingázó bűnözők pedig az illetékeségi területen keresztül közelítették meg a fővárost, az utazó bűnözés negatív jelenségét erősítve.

A Szálasi-rezsim a bűnügyi nyilvántartót is kivitte az országból azért, hogy megnehezítse a fasiszta uralom alatt elkövetett jogellenes cselekmények eredményes felderítését, valamint a köztörvényes bűncselekmények miatt elítélt személyek ellenőrzését. Ez némileg késleltette a hatékony rendteremtést. Rövid időn belül a nyilvántartás nagy részét azonban pótolni lehetett fegyintézeti feljegyzésekből és a rendelkezésre álló bírósági iratokból (GERGELY 1973).

Az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányság tevékenységének megjelenése a korabeli nyomtatott sajtóban

1945-ben a napilapok jelentették az egyik fő információforrást a háború utáni újjáépítést megkezdő, igen nehéz szociális körülmények között élő lakosság számára. A frissen felálló Észak-Pest Vármegyei Főkapitányságról szűkszavú közlemény jelent meg az *Esti Szabad Szó* című újság 1945. augusztus 22-i számában, amelyben tényszerűen felsorolták az északi mellett a déli főkapitányság illetékeségi területét képező városokat (*Kettéosztották Pest megyét – rendőri szempontból* 1945).

Felgöngyölítik a Pest megyében bujkáló nyilasok frontját címmel jelent meg írás a *Szabadság* című lapban 1945. augusztus 18-án. A cikk szerint a frissen munkába lendült főkapitányság politikai osztálya egy többszörös gyilkos, volt munkaszolgálatos egység szakaszparancsnokát – Borza József MÁV segédtisztet fogta el. Borza kegyetlenkedéseinek egyik gyakran alkalmazott és kedvelt módja volt az úgynevezett ótörái tea. Ez abból állott, hogy délutánokként néhány munkaszolgálatost berendelt a keretlegénység szobájába, és ott azokat több, embertelen vadállattá kinevelt keretlegénnyel együtt minden ok nélkül véresre vert. Többen bele is haltak a Borza és társai által különös kegyetlenséggel alkalmazott bántalmazásokba.

A különös kegyetlenség a munkaszolgálatos személyek lázas betegen történő kikötésében, fagyott vízben végeztetett csuklógyakorlat alkalmazásában, megkorbácsoltatásban, aknaszedő tevékenységre kényszerítésében öltött testet. A cikk azzal a megállapítással zárul, hogy a főkapitányság politikai osztálya a nyomozást lefolytatta, és az elkövetőt a népiügyszétségnek átadta (*Felgöngyölítik a Pest megyében bujkáló nyilasok frontját* 1945).

Szintén a főkapitányság politikai osztályának eredményes felderítő munkáját ismerteti az *Új Szó* nevű újság, amely a Vörös Hadsereg magyarországi napilapjaként jelenik meg. 1945. szeptember 25-én a második oldalán tudósít egy újabb ügyről. A beszámoló szerint a korábban háborús és népellenes bűncselekménnyel vádolt, majd a népiügyszétség által felmentett dr. Konkoly Kálmán egykori újságíró és szerkesztőt ismét őrizetbe vette a főkapitányság. A nyomozók a leányfalusi Torony Panzió egyik szobájában (a panzió társtulajdonosa Konkoly Kálmán, a *Magyarország* és a *Tábori Újság* volt szerkesztője) hatalmas fasiszta könyvtárra bukkantak. Azonnal házkutatást rendeltek el az egész panzióban. A házkutatás – a cikk szerint – megdöbbentő eredménnyel járt. Konkoly Kálmán dolgozószobájában, az egyik szekrény titkos fiókjából díszesen bekötött levélgyűjtemény került elő többek között az alábbi tartalmakkal: „Kijevben teljes rend van, aki rakoncátlankodik, azt a forgalmasabb helyeken felkötik. Ez az egyetlen módja, hogy egy elfoglalt városban a kedélyek megnyugodjanak. Megérkezésem napján hármat akasztottak fel. Az egyik leszakadt. Azonnal legyilkolták bár éppen futni készült a pofa.” Részlet egy másik levélből: „A legnagyobb hidegvérrel filmezem a zsidók akasztásának minden részletét Kijev főterén.” Majd egy másik tömeges zsidóakasztásról: „Nincs értelme a szentimentalizmusnak és a sajnálkozásnak a zsidó faj iránt.” A több hasonló írás miatt, amelyek ráadásul könyv formában bekötve kerültek elő, ismét őrizetbe vették. Az írás komoly kritikát is megfogalmaz a népiügyszétség korábbi felmentésével kapcsolatban is (*Kit minősít demokratikus embernek a népiügyszétség* 1945).

A *Kossuth Népe* című napilap 1945. október 6-án az alábbi címmel ad hírt az Észak-Pest Vármegyei Főkapitányság munkájáról a lap 3. oldalán: *Tíz millió elrejtett értéket találtak a budaörsi sváboknál*. A sváb kisebbség tagjai a kollektív bűnösség elve alapján már ebben az időben is az államhatalom gépezetének fókuszában voltak. A tudósítás egy olyan razziaáról számol be, ahová a lap szerkesztőségét is meghívták. A főkapitányság és a Budakörnyéki Kapitányság tartott közös akciót Budaörsön több sváb nemzetiségű célszemélynél. A különböző helyszíneken tartott ellenőrzések során különféle rejtékhelyekről német „SS”-könyvek, illetve fegyverek kerültek elő. Az akkori életszínvonalról sokat elárul, hogy 3 zsák liszt, némi szeszes ital és „gyanús származású vadonutúj fehérnemű” rejtegetése is rendőri intézkedésre adott okot. A legnagyobb fogás azonban a 4 millió pengő értékű német gyógyszer és nagy mennyiségű külföldi eredetű golyóscsapágy feltalálása volt a rendőri művelet során. Az összesen lefoglalt érték körülbelül 10 millió pengőt képviselt. A cikk az alábbi méltatással zárul: „Ezzel a razziaival megint megmutatta a fiatal demokratikus rendőrségünk, hogy feladata magaslatán áll” (*Tíz millió elrejtett értéket találtak a budaörsi sváboknál* 1945).

A lapok a nem politikai jellegű vagy háttérű bűncselekményeket szinte meg sem említik, aminek oka valószínűleg azok jelentős száma és hétköznapi volta. A háború utáni zűrzavaros körülmények között a látencia óriási. A sértettek nem tesznek feljelentést, sokszor még nincs is olyan működő rendőri szerv, aki egyáltalán felvegye azt, vagy éppen hatékonyan nyomozzon a bűnügyekben. 1945-ben csendőrség már nincs, az új rendőrség pedig épp alakul.

Összegzés

A háború utáni évek nehéz idők mind a jogkereső állampolgároknak, mind a frissen csatlakozó új rendőröknek. A rendőrség helyzetének megítélése e körülmények figyelembevételével nem hasonlítható a későbbi békés időszakhoz. A jogi, szervezeti és humánigazgatási alapokat azonban 1945-ben lerakták, majd később megfelelően biztosították az egységes rendőri szervezet kialakításának lehetőségét országosan és a megyében is. Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye kettéosztása rendőri igazgatási szempontból mindenképpen indokolt volt, hiszen egy főkapitányságba szervezve kezelhetetlen állapotokat idézett volna elő. Végül, de nem utolsósorban a nők felvételének lehetősége fontos jogegyenlőségi elmaradást számolt föl.

Felhasznált irodalom

- DOBOS P. (1970): *A Pest Megyei Rendőr-főkapitányság 25 éve*. Budapest: BM.
- Felgöngyölítik a Pest megyében bujkáló nyilasok frontját (1945). *Szabadság*, 1945. augusztus 18, 2.
- GERGELY Ernő (1973): Adalékok a demokratikus rendőrség megalakulásához (1944–1945). *Jogtudományi Közlöny*, 28(4), 186–194.
- Kettéosztották Pest megyét – rendőri szempontból (1945). *Esti Szabad Szó*, 1945. augusztus 22, 2.
- Kit minősít demokratikus embernek a népbüvészség (1945). *Új Szó*, 1945. szeptember 25, 2.
- Rendőrtoborzás Pest vármegyében (1945). *Kis Újság*, 1945. június 26, 2.
- SZILÁGYI János (1970): Pest megye rendőri szerveiről. *Belügyi Szemle*, 8(8), 73–81.
- TÁTRAI Miklós (2008): *Szent György védelmében*. Budapest: Duna Palota.
- Tíz millió elrejtett értéket találtak a budaörsi sváboknál (1945). *Kossuth Népe*, 1945. október 6., 4.

Jogi források

- 2300/1944. ME rendelet a m. kir. rendőrség átszervezéséről, 4. § (1) bekezdés
- 1690/1945. ME rendelet a csendőrség felosztatásáról és az államrendőrség megszervezéséről
- 4350/1945. ME rendelet a magyar államrendőrség tagjai illetményeinek és nyugellátásának rendezése tárgyában
- A magyar belügyminiszter 145703/1945. 12. BM számú rendelete nőknek a magyar államrendőrség állományába való alkalmazása tárgyában, 1. §